

J. M. Porcioles, l'alcalde acadèmic (1904-1993)

Josep Maria de Porcioles i Colomer va ser elegit a numerari d'aquesta Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi el 21 de gener de 1970, dintre de la secció d'Arts Sumptuàries i en calitat de Protector. Li correspongué la Medalla XXX.

Després d'un llarg procés d'elaboració, va llegir el seu discurs d'ingrés a la Sala d'Actes de l'Acadèmia, el 22 de maig de 1985. El títol va ser «Barcelona: Art, Creativitat i Urbanisme». Una peça oratòria excepcional i molt poc divulgada.

El discurs de Porcioles es conté en un volum en quart de més de cent pàgines, dividit en vuit capítols que corresponen a, un elogi a l'Acadèmia, un homenatge al seu antecesor el crític Joan Cortés i uns capítols inicials de caràcter històric i filosòfic sobre la creativitat, l'art i el seu impacte a Catalunya, i molt especialment a la ciutat de Barcelona. Paràgrafs erudits, plens de cites de grans autors, assenyadament distribuïdes en el text.

Els tres darrers capítols es refereixen a l'art i l'urbanisme a Barcelona, amb especial referència al període en que el nou acadèmic fou Alcalde de la ciutat.

Un cop deixat el càrrec i establert un altre règim de coses a Espanya, damunt la figura de Porcioles plogueren les crítiques, la majoria d'elles mesquines i fins i tot cobardes. Algunes veus s'aixecaren en la seva defensa i inclús les corporacions públiques el distingiren amb les més altes condecoracions. Però la versió dels fets, segons el protagonista, solament es conserva en aquest inapreciable document que es el discurs d'ingrés a l'Acadèmia de Sant Jordi, que va ser, més tard, la base del seu llibre de memòries que la mort li va impedir enllestir.

És fàcil jutjar a una persona sense conèixer la seva opinió, però en el cas de Porcioles existeix el document escrit, amb la seriositat i el rigor que caracteritzen a un notari que donà fe de la seva actuació com alcalde.

Analitzà aleshores el recipiendari acadèmic, la tasca cultural realitzada entre 1957 i 1973. L'arqueologia i les excavacions a la Ciutat Vella, amb la recuperació de bona part de la muralla romana, la cobertura de la plaça del Rei i el nou Museu d'Història de la Ciutat, la plaça de la Vila de Madrid i la troballa i exposició del cementiri romà, l'arranjament de la plaça de Sant Felip Neri amb l'incorporació de les cases de Sabaters i Calderers, l'hospital de la Santa Creu, les Reials Drassanes, sempre referint-se a l'obra del professor arquitecte Adolf Flo-

rensa Ferrer i els seus col·laboradors Joaquim de Ros i de Ramis i Ignasi Serra i Goday, o bé als arqueòlegs Agustí Duran i Sanpere i Frederic Udina i Martorell. També l'acord amb la comunitat de clarisses del monestir de Pedralbes i les restauracions al claustre, sala capitular i aula de la reina Elisenda, la millora del palauet Albèniz, del palau Reial de Pedralbes, l'Escola Massana, les reformes a la Casa de la Vila, a la Virreina i al Museu d'Art Modern.

En el capítol de nous museus hem de citar el de ceràmica al Palau Nacional, la Galeria de Catalans Il·lustres a l'Acadèmia de Bones Lletres, el Museu Marés, el Museu del Vestit al carrer de Montcada, el Museu Etnològic fet de nova planta, el Museu de Mossèn Cinto a Vila Joana, el Museu Soldevila d'esmalts, el Museu Clarà, el Museu Militar en el recuperat castell de Montjuïc i, naturalment, el Museu Picasso i la Fundació Miró. A tot això hom hi pot afegir les obres de millora al parc de Montjuïc, la construcció del parc Cervantes, el del Putxet o l'incorporació al patrimoni ciutadà del Laberint d'Horta, ultra la cura del Parc Güell i del de la Ciutadella. A més la compilació del Dret Civil Català, la Carta de la Ciutat, la portada d'aigües del Ter a l'assedegada ciutat de Barcelona, l'inici del primer Cinturó de Ronda i el projecte dels demés, que no es feren realitat fins a 1992.

L'Alcalde Porcioles es sentí particularment satisfet d'haver propiciat, ni més ni menys, que els museus monogràfics dedicats a Clarà, Picasso i Miró. Tan oblidat el primer per l'actual consistori i tan airejats als altres dos sense mencionar, en moltes ocasions, a qui es deuen.

Josep Maria de Porcioles assistia amb freqüència a les sessions de l'Acadèmia, malgrat la seva avançada edat i amb residència fora de Barcelona. La seva presència en els plenis era una delícia, per les seves afirmacions i comentaris, sempre oportuns i encertats, recolzats per llatinòrums de caràcter jurídic, aplicats sempre amb tota propietat. Va aconsellar l'Acadèmia en matèria legal i artística i es trobava en ella, en el segon pis de la Casa Llotja de Mar, com a casa seva. El discurs de contesta en nom de l'Acadèmia el llegí l'aleshores President, Frederic Marés i Deulovol, el qual es reservà el privilegi de contestar a qui era l'alcalde quan va cedir el seu extraordinari museu a la ciutat.

Quan un eixalavat alcalde d'una població de les afores de Barcelona va concebre la peregrina idea d'aixecar un monument contra Porcioles, l'Acadèmia sortí en la seva defensa amb una duríssima carta adreçada al municipi mal aconsellat. El senyor Porcioles contestà a l'Acadèmia amb una emocionant carta en la que ni havia ni una espurna de rencor vers qui pretenia ofendre'l i explicant amb tota senzillesa les seves idees i propòsits en matèria urbanística. Mai havia estat tan veritat el dit, no ofèn qui vol, sinó qui pot.

S'ha parlat del desentrotllisme dels temps de Porcioles, como si fos un pecat mortal, quan a tot el món succeï el mateix els anys seixanta. Aleshores aixecar un gratacel era considerat un orgull i un privilegi per a les ciutats, ara es prefereixen les cases dels barrufets, adosades o en renglera. Es digué que s'havien construït habitatges sense pensar en els serveis públics, serveis que després han costat Déu i ajuda als ajuntaments successius. Fer-ho tot en aquells moments no era possible i de no haver-se actuat d'aquella forma, no hagués crescut la ciutat i generat riquesa, o benestar com ara es diu. Fer una Vila Olímpica amb tots els serveis, inclosa la

monstruosa parella de gratacels, i demanar quaranta milions per a un pis, no és manera de proporcionar habitatge als menys afavorits.

Tot amb tot, hi ha en el discurs de Porcioles una suggestiva part final en la que exposà el seu més gran projecte: la III Exposició Internacional de Barcelona, per al 1978, cosa que no pogué realitzar en deixar l'alcaldia el 1973. Però els projectes eren en marxa, els hotels en bona part construïts o iniciats i es disposava de diverses solucions proposades pel màgic de l'aigua i la llum, Carles Buigas i Sans. Una idea molt ambiciosa que sens dubte Porcioles hagués pogut realitzar, mercès a la seva capacitat d'organització, entusiasme sense límits, il·lusió permanent i amor a la ciutat de Barcelona. Ciutat que resta en deute amb qui la presidí al llarg de 16 anys. El futur parlarà d'aquesta gran personalitat catalana i farà justícia, cosa que se li va negar durant molt de temps.

La Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, plenament co-neixedora del tarannà de l'extint, de la magnitud de la seva obra i també del seu tracte afable i senyor, del seu permanent somriure i digníssim procedir, li rendeix un homenatge d'admiració i gratitud.

JOAN BASSEGODA I NONELL